

mind ezek mind azok ; de sem eggyikét sem másikát nem álmodám-meg nagyságaban. Azt homályba fedi szemeink előtt a' bennünket-szerető Istenség. A' jó elvésztené becsét, ha előre tudnánk hogy szerencsések leszünk ; 's ki nem kívánna hogy nyelje-el az örök éj , ha előre is kellene viselnünk a' rosszat , mellyről vár ?

4.

A' Magyarokról, mint Agarenusokról.

TEKÉNTETES TUDÓS
FORGÓ GYÖRGYNEK,
TEKÉNTETES NEMES
PEST VÁRMEGYE
RENDES FŐ ORVOSÁNAK,
MINT'
IGEN NEMES LELKÜ
FÉRFIUNAK,
SZERETETE ÉS BARÁTSÁGA
MARADANDÓ JELEÜL
A'
SZERZŐ.

1. §.

Régi , igen régi Nemzet a' Hagarenus ,
vagy lehelletes betű nélkül Agarenus Nemzet .
Már Dávidnál találhatik a' LXXXII-dik Zsoltár
8-dik versében : „Móab , es az Agarenusok ,
Gebal , és Ammon , és Amalek : az Idegenek a'

Tyrus lakóival. *) A' Zsidó Kutsőben e' helyen, de a' LXXXIII-dik Zsoltárnak 7-dik versében, *הנְרִים*, az az: Hagrim olvastatik **).

A' Hetven Görög Tolmátsolóknál pedig a' LXXXII-dik Zsoltár 7-dik versében *Ἄγαρνοι*, az az: Hagareni jő elő **). Hogy a' Zsoltárban e' Hagrim, Agarenus és Agarenus nevek egy Nemzet nevét tézik, a'ról senki sem kétkedett.

2. §.

A' Királyi Krónika I. Könyve V-dik fejezetében a' 10-dik vers ismét így emlekezik az Agarenus Nemzetről: „A Saul napjaiban pedig az Agarenusok ellen hadakozának, és megölék őket, és helyettek lakának az ő hajlékaban, az egész tartományban, melly Gálaádnak Napkeletire néz”. ****) Alább pedig ugyan ezen Fejezetben a' 19-dik és 20-dik versben mondatik: „Hadakozának az Agarenusok ellen: az Ituronusok pedig, és Náfis, és Nodab segítséget adának nekik. És kezekbe adatának az Agarenusok, és minden a' kik vélek valának”****). A' Zsidó Kutsőben e' helyeken Hagrim az Agarenus Nemzet neve, és nem Ha-

*) Szent Biblia, melyet Magyarra fordított Káldi György. Budán, 1782. fol. 503. lapon.

**) Biblia Hebraica. Studio D. Jo. Heinr. Michaelis. Halae Magdeburgiae, 1720. 4-to Tomo II.

***) Vetus Testamentum ex Versione Septuaginta Interpretum. Edidit Joannes Jacobus Breitingerus. Tiguri Helvetiorum, 1730. 4-to. Tomo IV, 69.

****) Szent Biblia. Budán, 1782. fol. 335. lapon.

*****) Szent Biblia. Budán, 1782. fol. 335 lapon. Méltó olvasni alább ezen háború kimenetelét, de az nem ide való.

grim, mint felebb a' Zeoltárban előjött *). A' Hetven Görög Tolmátsolóknál pedig e' helyeken az Agarenus Nemzet némelly régi Réziratokban 'Ayagaiou, az az: Agaræi, más régi Kézíratokban pedig 'Ayogaiou, az az: Agoræi nevet visel **). Hogy a' Hagriim, Agaræi, Agoræi, Agareus nevek mind az Agarenus Nemzetet illetik, azt mostanig tudtomra senki sem tagadta.

3. §:

Említés tételek az Agarenus Nemzetről a' Királyi Krónika I. Könyvének XXVII-dik Fejezetében is a' 31-dik versben e'képen: „És a' Juhoknak, Agaræus Jaziz". ***) A' Zeidő Kutsöben itt az egyes számban Hagri találtatik ****). Ugyan itt a' Hetven Görög Tolmátsolóknál 'Ayagiyc, az az: Agarites áll. *****) Elleneben Baruk Profétánál a' III-dik Fejezet 23-dik versében az Agarenus Nemzet Agár-Fiai név alatt jö elö, melly kifejezés napkeleti szólás módból eredett, 's épen úgy jelent Agarenus Nemzetet, mint a' Szent Írásban e' kifejezés Chet Fiai Chetaeusokat, és Israel Fiai Israelitákat jelent. *****) És ezekből mindenki észre veheti, hogy a' Hagrim, Hagriim,

---

*) Biblia Hebraica. Halae, 1720. 4-to Tomo II.

**) Vetus Testamentum ex versione Septuaginta Interpretum. Tiguri Helvetiorum. 1730. 4. Tomo II, 262.

***) Szent Biblia. Budán, 1782. fol. 354 lapon.

****) Biblia Hebraica. Halae, 1720. 4-to. Tomo II.

*****) Vetus Testamentum ex versione Septuaginta Interpretum. Tiguri Helvetiorum, 1730. 4-to. Tomo II, 305.

******) Szent Biblia. Budán, 1782. fol. 725. lapon.

Hagti, Hagarenus, Agarenus, Agareus, Agoraeus, Agarites, Agareus és Agár Fiai nevek mind az egy Agarenus Nemzetnek nevei.

4. §.

A' Görög és Római régi Classicus Írók a' Veres Tenger mellett Arábiában és néhol másult is lakó Agarenus Nemzetet Agreus, vagy Agraeus néven hozzák fel. Dionysius Periegetenél olvashatni a' 956-dik versben: „ἄγρεις δὲ Χανλάαιοι τε, καὶ Ἀγρέες” az az: „Közélvagynak (a' Nabataeusokhoz) a' Chaulasiusok és Agreusok”. *) Strábónál találtatik: „διὰ δὲ τῶν παρακειμένων Ἀραβίων ἐθνῶν Ναβαταῖοι τε καὶ Χανλοταῖοι, καὶ Ἀγραιοι.” Az az: „Α' közel fekvő Arabs Nemzetsek, úgymint a' Nabataeusok, Chaulotaeusok, és Agraeusok miatt”. **) Idősb Pliniusnál előfordul: „Chatramotitae, Tomabei, Antidalei, Lexianae, Agraei, Cerbani”. Az az; „Α' Chatramotiták, Tomabeusok, Antidaleusok, Lexiánák, Agraeusok, és Cerbánusok”. És valamivel alább ugyan Idősb Plinius írja: „Cerbanos et Agraeos armis praestare, maxime Chatramotitas”. Az az: „Α' Cerbánusok és Agraeusok a' fegyver forgatásban jártosabbak, leginkább pedig a' Chatramotiták” ***). Hogy azok, a' mik e' hiteles és még több más Íróktól Agreus, vagy Agraeus név alatt elő adatnak, az Agarenus

*) Geographi Graeci Minores. Ex recensione Godofredi Bernhardy. Lipsiae, 1828. 8. Vol. I, 52. 787.

**) Strabonis Geographia. Amstelaedami, 1707. fol. Tomo II, 1112. alias 767.

*** Caii Plinii Secundi, Historia Naturalis. Parisiis, 1741. fol. Tomo I, 338. 340. Libro VI, cap. 28.

Nemzetet illétek; azt már előttem más számtalan
Tudós írók vitatták.

5. §.

Neveztettek későbben az Agarenusok széltében Saracenus és Ismaelita névvel is. Szent Epiphánius, ki emberi pályáját Krisztus születése után 403-dik évben végezte, határozottan írja Ismáel maradékiról: „εξ ὧν αἱ φυλαὶ τῶν Ἀγαρηνῶν, τῶν καὶ Ισμαηλιτῶν, Σαρακηνῶν δὲ ταῦν ρῦν καλυμένων.” Az az: „Kiktöl az Agarenusoknak, vagy Ismaelitáknek, kik ma Saracenusoknak hivatnak, Nemzetsegeik eredtek.” *) Julius Pollux egyházi Krónikájában foglaltatik Ismaelről: „αφ' οὐ τὸ των ισμαηλιτῶν γένος. οἱ δὲ αὐτοι αγαρηνοι, οἱ και σαρακηνοι καλουμενοι.” Az az: „Kitöl az Ismaelita Nemzet eredett. Ugyan ezek Agarenusoknak, kik egyek a Saracenusokkal, nevezettek.” **).

6. §.

Ugyan ezt jegyzette fel Szent Hieronymus isimé soraiban: „Arabas et Agarenos, quos nunc Saracenos vocant, in vicinia urbis Jerusalem.” Az az: „Az Arabsok és Agarenusok, kiket most Saracenusoknak neveznek, Jerusalem város szomszédságában, „Más helyen: „Liber Geneseos docet ex Ismaele Cedar et Agarenos, qui perverso nomine Saraceni vocantur, esse genitos.” Az az: „A Teremtés Könyve tanítja, hogy Ismael-

*) S. Epiphani, Opera Omnia. Coloniae, 1682. fol. Tomo I., 9.

**) Juli Pollucis, Historia Physica, seu Chronicon ab origine Mundi usque ad Valentis tempora. Monachii et Lipsiae, 1792. 8-vo p. 87.

töl a' *Cedariak* és *Agarenusok*, kik hibás néven *Sarracenusoknak* hívatnak, származtak." A' harmadik helyen találtatik: „*Ismaelitas et Agarenos, qui nunc Sarraceni appellantur.*" Az az: „*Az Ismaélitákot és Agarenusokat, kik most Sarracenusoknak neveztetnek.*" *) Végre, hogy másokat elhalgassák, későbben Gulielmus Neubrigensis Angoly író is feljegyzette: „*Secuta est e vestigio Ismaelitarum, qui proprio quidem Sarraceni, sed verius Agreni dicuntur, pestis edacior.*" Az az: „*Következett nyomban az Ismaélitáknek, kik tulajdonképen Sarracenusoknak, sőt helyesebben Agarenusoknak hívathak, emészterebb mirigyük.*" **)

? §.

Esmérvén ezekből magát az *Agarenus* Nemzetet, és a'nak különbőfele nevezeteit, mellyeket a' Történetírókból még az *Agrenus*, *Aggerenus* és *Agaronus* formákkal szaporithattunk volna, nem lehet nem kérdeznünk, mi adhatott a'ra okot, hogy a' Magyar Nemzet kijövetelével tsak nem egykoru némelly Német Országi Írók a' Magyarokat egyenesen *Agarenusoknak* és kevés változtatással *Ackarenusoknak* nevezik? Ezt mostanig ugyan figyelmezvébben észre sem vettük; de az, hogy Történet Íróink e' kér-

*) S. Eusebii Hieronymi, Opera. Veronae, 1734. fol.
Tomo I, col. 966. in Epistola CXXIX. ad Dardanum. — Tomo IV, col. 217. Commentariorum in Isaiam Libro V, cap. 21. — Tomo V, col. 285. Comment. in Ezechielem Libro VIII, cap. 25.

**) Rerum Britannicarum Scriptores Vetustiores, ac praecipui. Heidelbergae, 1587. fol. pag. 485. Libro V, cap. 11.

déről nem gondolkodtak, fel nem menthet bennünket a' kérdés tételektől a'nál is inkább, mint hogy igen fontos okok kénszeritenek bennünket e' kérdés feltételére. Előbb azonban, mint sem ezen okokat esmérni tanuljuk, lássuk rendre a' Történeti Hitelességeket, mellyek a' Magyarokat **Agarenus** és **Ackarenus** névvel illetik.

8. §.

Egy 926-dik évben költ hiteles óklevélben, melyben France, Norpoldus és Hubertus a Trieri Szent Maximinus Klastrom Szerzeteseivel Tercere Kötést törének, olvastatik : „*Anno autem DCCCCXXVI. auctoritatis Domini nostri Iesu Christi secundum humanam fragilitatem depopulantibus Agarenis paene totum regnum Belgicae Galliae, studuit unusquisque diligenter tuta loca perquirere, ubi aliquid firmitatis fieri potuissest contra praedictorum insidias perfidorum.*“ *) Hogy itt az **Agarenus** név alatt egyenesen a' **Húnok**, igazában Magyarok, értetnek, azt a' bő vélős tudományáról elhiresedett Hontheim János Miklós, Myriophitanus Suffraganeus Püspök, régen előttem észrevette Trieri Történeteiben, 's egy uttal azt a' hibát is, melyet Első Kötetében az **Ajarenus** névvel elkövetett, a' Harmadik Kötetben az **Agarenus** igazi olvasás felvétele által helyrehozta **). Ez a'

*) Edmundi Martene et Ursini Durand, Veterum Scriptorum et Monumentorum Amplissima Collectio. Parisiis, 1724. fol. Tomo I, col. 280—281. Ex Cartario Trevirensi S. Maximini.

**) Joannis Nicolai ab Hontheim, Historia Trevirensis Diplomatica et Pragmatica. Augustae Vindelicorum, 1750. fol. Tomo I, 269—270. Tomo III, 1024. Cf. Georgii Pray, Dissertationes in Annales Veteres. pag. 103.

926-dik évi oklevél, úgy vélem, nem megvetni való Tanuság Tétel.

9. §.

A' Weingarteni rövid Évkönyvekben, melyek a' Stuttgardi Királyi Könyvtárak X-dik századi Kéziratában találhatnak, és így a' felhozatán dő Történettel valóban ugyan egy században feljegyeztettek, mondatik: „899. *Ungri Italiam invaserunt, et Longobardos bello vicerunt*”. Alább pedig épen ezen Magyarokról, vagy Ungrusokról, mint a' halhatatlan érdemű Pertz György Henrik is bőltsen észrevette, olvastatik: „933. *Heimricus Ackarenos interfecit Idus Mart*.” *) Hogy minde az előbbi oklevélben, minde itt valóban Magyarokat kell érteni, ez a régi Históriából bizonyos: De még inkább kiteszik a' következő Szent Gáli Évkönyvekből, melyekben a' Magyarok igen sokszor és igen szem betűnöleg Agarenus néven neveztetnek.

10. §.

A' Szent Gáli Mohostornak Nagyobb Évkönyvvelben, melyek hasonlóképpen egykorú és közeli korú Kéziratban maradtak fén, eljöttek tudni ihlik imre helyek az Agarenusokról: „1.) 888. (889.) *Et Arnulfus in regnum eius vatur; in cuius temporibus Agarensi in istis regiones primitus venerunt*.”

2.) „892. (893.) *Arnulfus contra Maravenses pergebat, et Agarenos, ubi reclusi erant, dimisit*.”

*) Georgii Heinrici Pertz, Monumenta Germaniae Historica, Hannoverae, 1826. fol. Scriptorum Tomo I, 67. Cf. Indicem sub voce: Ackarentus et Agarenus. — A' Kéz írat betűinek másukat láthatni a' II-dik Kö-Táblán.

- 3.) „899. Agareni Italiām intraverunt;
et Langobardos bello vicerunt.”
- 4.) „900. Norici cum Agarenis pugna-
verunt, et partem ex eis occiderunt.”
- 5.) „902. Agareni a Baioarūs ad bran-
dium vocati, ubi Rex eorum Chussol occisus
est, et alii quam pluimūcūja eo.”
- 6.) „908. Baioariorum omnis exercitus ab
Agarenis occiditur.”
- 7.) „909. Agareni in Alamanniam.”
- 8.) „910. Agareni cum Alamannis et
Francis pugnaverunt, eosque vicerunt; et No-
rici partem ex eis occiderunt.”
- 9.) „Agareni Alamanniam intraverunt.
Erchanger et Perchtolt frater eius et Udalri-
cus Comes, auxiliante illis nepote eorum Ar-
nolfo optimo Duce Baioariorum, totum exere-
citum eorum juxta Ine fluvium penitus occi-
derunt, nisi 30. viros.”
- 10.) „925. Agareni Monasterium S.
Galli invaserunt.”
- 11.) „943. Omnis Agarenorum exer-
citus a Baioarūs occisus est.”
- 12.) „955. Otto Rex. cum Agarenis
pugnabat in festivitate Sancti Laurentii, eos-
que Deo auxiliante devicit. Et erat numerus
eorum 100. milia, et multi illorum compre-
hensi sunt cum Rege eorum nomine Pulszi,
et suspensi sunt in patibulis. Et alitid bellum
cum eis gerebatur. a Poemanis, ubi compre-
hensus est Rex illorum nomine Lele extincto
exercitu eius.” *) Gyermek az a' Történet Tu-

*) Georgii Heinrici Pertz, Monumenta Germaniae Hi-
storica. Hannoverae, 1826. fol. Scriptorum Tomo
I, 77—79 Cf. Melchioris Haiminsfeldii Goldasti,
Rerum Alamannicarum Scriptores. Francofurti et
Lipsiae, 1730. fol. Tomo I, pag. * 3. versa et seqq.
in Hapidanni Annalibus Brevibus.

dományban, a' kiéatre venni nem tudja, hogy e' helyeken Agarenus név alatt a' Magyarokról foly a' beszéd. Azonban a'ról, hogy hajdan a' Magyarokat sokan Agarenusoknak nevezték, megszüntet minden kérdést Ifiabb Eckehard Szent Gáli Barát imre, különben helytelen, sorai által: „*Qui autem Vngros Aggerenos putant, longa via errant.*“ *)

11. §.

Minekutána tehát egy 926-diki oklevél, és több X-dik századi Történet írók a' Magyarokat Agarenus Aggerenus, és Aćkarenus néven emlegetik, kéntelenek vagyunk felenni e' kérdést: Vallyon mi oknál fogva nevezetethetett a' Magyar Nemzet Agarenus és Aćkarenus nevezettel? Ha elne a' szép szorgalmú Fischer János Eberhárd; ha elne a' kegyetlen kritikáju Schlözer August Lajos: Ast hiáltaná tele torokkal e' két nevezetes Férfiu, hogy az Agarenus név határozatlan jelentésű név, mint a' Scytha, Turcus és Ungarus nevezet. minden napkeleti Nemzetet, melyet az írók nem esmértek, (mondanák ök) Agarenusnak neveztek tudatlanság ból a' régi írók. Igaz, hogy így, tudatlanságunkat másokra henvé, elakadásunkon legkönnyebb volna segíteni: De illyes valamit tenni a' józan Kritika nem enged. Tsak a'kor lehet valákit tudatlansággal vádolni, ha a' vádra a' régi Kutfökbén elégséges, világos, vagy igen hihető okok találtatnak.

---

*) Melchioris Haiminsfeldii Goldasti, SS. Rer. Alamanicarum. Francofurti, 1730. fol. Tomo I, 42. cap. 10.

12. §.

Nekünk a' régi hiteles Kutsökben elányira nintsenek elégsges, világos, vagy igen hihető okaink illyetén vádolásokra, hogy inkább igen fontos okaink vagynak a'nak megmutatására, hogy e' Régiségek a' Magyarokat nem vaktában nevezik Agarenusoknak. Illyen nyomos ok mindenek előtt az, hogy viszontag az Arabs írók az Agarenus Nemzetet Magar, vagy más kimonással: Mahzsár néven nevezik. A' napkeleti nyelvükben igen nagyon jártos Scaliger Jósef beszéli: „*Hagareni etiam ab Hebraeis dicuntur Hagrim ab ancilla Sarae uxoris Abrahami, et ab Arabibus ipsis Erab-el-Hagiari. Dicuntur etiam el-MAGAR-IN.*” *) Az az: „A' Hagarenusok hivatnak a' Zsdóktól Hagrim néven is Ágártól Abraham Szolgáló Leányától, és maguktól az Arabsoktól Erab-el-Hagiari néven. Neveztetnek másnép el-MAGAR-IN néven is.” Scaliger állítása, úgy vélem, különös figyelemre méltó.

13. §.

Minthogy nálunk a' Napkeleti Nyelvüknek, és főképen az Arabs íróknak, Esméretük mostanig, úgy szólvan, még tsetsémsők korban sincsen, és egyébként sem birhatta meg érszényem, hogy minden Arabs Történet írókat magatnak, a' tudományos segedelmeiknek mindenféle szükükben, megszerezhessék: Nem tehetem azt, hogy a' Hagarenus Nemzetnek Magar nevérből az Arabs

*) Josephi Scaligeri, Opus de Emendatione Temporum: Genevae, 1629. fol. pag. 110—111. A' Könyv végét a' Lajstromban Magyar-im olvastatik. Az El vagy Al szó Arabs Articulus. Az Im rész többes szám jele, mint nálunk Magyar-ök.

Történet Irókból hiteles tanuhelyeket felhozzak. Mindazonáltal a'ról, hogy Scaliger állítása nem költemény, mindenki velem együtt meggyőződhetik a' Napnyugati és Byzantinus Irókból, mellyekben az Agarenus Nemzetnek Magar neve igen gyakran feltaláltatható. A' miben tehát az Arabs Irókra nézve fogyatkozást szenevedek, azt más úton fogom kielégíteni.

14. §.

A' Historia Miscella nevű régi Történeti Munkában olvashatni e' sorokat Mady Arabs vezérről : „*Et misit Thesian, qui dicebatur Zelotes, et dat ei potestatem APOSTATAS faciendi Christianorum Servos, et desolandi Ecclesias Sanctas, et venit Emesam, et repromittit se non compellere ad MAGARIZANDUM nisi eos, qui dudum ex Infidelibus fuissent.*“ *) Radelchisus Beneventumi Fejedelemnek 851-diki Capituláréjában, az az: Törvényében találtatik : „*Et a modo, ut dictum est, nullum SARACENUM recipiam, vel recipere permittam, praeter illos, qui temporibus DD. Siconis et Sicardi fuerunt Christiani, si MAGARIZATI non sunt.*“ **)

15. §.

A' Görög Menologiumban Martius 6-dikén az Amorium városnál a' SARACENUSOKTÓL elfogatott és Syriában megöletett XLII. Görög Martyrokrol mondatik : „*Αυτοί δὲ δεκάντες ἀπήχθησαν εἰς Συρίαν, καὶ ἀπεκλεισθησαν εἰς φυλακὴν.* καὶ

*) Lovici Antonii Muratorii, Rerum Italicarum Scriptores. Mediolani, 1723. fol. Tomo I, 164—165.

**) F. Pauli Canciani, Barbarorum Leges Antiquae. Venetiis, 1781. fol. Volumine I, 275. Capitulo 24.

μετὰ τὰ πόλλα ταλαιπωρηθῆναι, ἐχθληθίντες τὴν φυλακῆς, ἡναγκάσθησαν ΜΑΓΑΡΙΣΑΙ." Az az: „Maguk megfogatván, Syriába vezettettek és tömlötzbe vettettek: igen sok nyomorúságot szennedvén, a' tömlötzből kivezettettek, és erőszakkal, hogy MAGARIZÁLJANAK, kén-szerítettek.” *) Előjö a' MAGARIZEIN és MAGARITES szó Theophanesnél is több izben. **) Az tehát a' Kérdés, mit jelenthet ez a' MAGARIZÁLÁS ezen és más több Régiségekben?

16. §.

Du Fresne Károly a' Közép Kor Görög Nyelvéről készített Szó Könyvében beszéli: „*Mayapīēs = in religione foedari, maxime AGARENO-RUM religionem profiteri, amplecti.*” Az az: „*Az AGARENUS vallásra által menni.*” ***) Valamivel alább: „*Mayapīēs = Apostata, SARACENICAM religionem amplexus*”. Ugyan ö Közép Századi Deák Szó Könyvében: „*MA-GARIZARE = SARACENICAM vel MA-HOMETICAM impietatem non modo profiteri, ut quidam volunt, sed maxime post abdicatam et desertam Religionem Christianam, a qua qui transibant ad Musulmanismum Mayapīēs dicēbantur.*” ****) És valamivel

*) Menologium Graecorum jussu Basiliī Imperatoris Graece olim editum. Urbini, 1727. fol. Parte III, 7.

**) Theophanis Chronographia. Parisis, 1655. fol. pag. 262. 284. 334. 's a' t. Előjö a' Magarizálás Leo Grammaticusnál, Symeon Logothetánál, Petrus Chartulariusnál. 's a' t.

***) Caroli Du Fresne, Glossarium ad Scriptores Medice et Infimae Graecitatis. Lugduni, 1688. fol. Tomo I., col. 839—840.

****) Caroli Du Fresne, Glossarium ad Scriptores Medice et Infimae Latinitatis. Venetiis, 1739. fol. Tomo IV, 295.

alább: „*MAGARITA = Apostata, Christianae Religionis Desertor.*” Innend végyon VIII. János Pápa Levelében: „*Portasque patentes relinquentes, multis MAGARITIS fugiendi et SARACENIS ingrediendi aditum reliquerunt.*” Hogy az AGARENUSOR neveztettek SARACE-NUSOKNAK is, az már felebb mondatott; hogy pedig a MAGYAROK is hivattak SARACENUSOKNAK, az az: AGARENUSOKNAK, ait Du Fresne íme soraiban régen tudta: „*SARACENORUM vocabulo UNGAROS etiam, atque adeo Gentes Paganas promiscue (ez tévedés) dorant interdum Scriptores, ut Hepidannus, Eckehardus Junior de Casibus S. Galli cap.. 15. etc.*” *)

17. §.

Mivel az Arabs Mogar szó Ganajt, Szen-n-yet és Motskot jelent, szerentsétlen Szófej-tegetésből a' különben igen Tudós Leunclavius azon gondolatra vélemedett, vagy legalább azon véleményt elfogadta, hogy „MAGARIZARE” a'nyit jelent, mint „*stercore faciem conspurcare*” sz az: „*a' vallást megfertőzteni*”. **) De, hogy e' vélemény igazi tévedés, onnan tudhat-juk, mivel a' felette régi Zsidó Nemzet a' MAGYAR Nemzetet régtől fogva הנְרִים, az az: HAG-RIM, az az: AGARENUS néven nevezi. ***) Es

*) Caroli Du Fresne, *Glossarium ad Scriptores Mediae et Infimae Latinitatis.* Venetiis, 1740. fol. Tomo VI, 130.

**) Chalcocondylae, *Historiarum Libri X.* Parisiis, 1650. fol. pag. 407. In Leunclavii Pandectis Historiae Turcicae.

***) Joannis Buxtorfi Patris, *Lexicon Chaldaicum, Talmudicum et Rabbinicum.* Basileae, 1639. fol. col. 594. 624. — Edmundi Castelli, *Lexicon Heptaglotton.* Londini, 1669. fol. col. 807.

Írunk történt, hogy a' négi Zsidó Targum-ban a' LXXXIII-dik Zsoltár §-dik versében az AGARENUС vagy HAGRIM név helyén נַגְרִינָן, az az: HUNGERDE, az az: HUNGARI jó elő.
*) Ki is gondolhatja okosan, hogy maguk a' Mohammedápusok vallásukat GANAJNAK nevezték volna? Józanabb tehát sokkal Scaliger Józef okos-kodása, kii midön megemlítteté a' selebb kijírtam sorokban, hogy az Arabsok az AGARENU-SOKAT nevezik MAGAROKNAK is, mondja:
„Et fortasse inde Graecis recentioribus μαγαρίζειν προ μαουετίζειν, et μαγαρίσμος προ μαουετίσμος.”

18.

Más ok, a' mellyért a'ról; hogy több Régi-ségek a' MAGYAROKAT másnépen AGARENU-SOKNAK nevezik, hallgatnunk nem lehet, az a' felettes fontos ok: Hogy Magyar Országba az Árpád véréből férfi ágon uralkodóit Magyar Fejedelemek alatt Ismaeliták és Saracénusok, vagyis Agarenusok valóban laktak. Béla Király Névtelen Jegyzője Irja Takson Vezér Időjéből: „*Et audita pietate ipsius, multi hospites confluebant ad eum ex diversis nationibus. Nam de terra Bular venerunt quidam Nobilissimi Domini cum magna multitudine His-mahelitarum, quorum nomina fuerunt: Billa et Boceu, quibus Dux per diversa loca Hungarorum, condonavit terras, et insuper castrum, quod dicitur Pest, in perpetuum concessit, Bylla vero et frater ejus Boceu, a quorum progenie Ethey descendit, inito cor-*

*) Biblia Hebraica Basileae 1778. fol. Tomo IV. Psalmo. 83, 8. — — Pray György Diss. in Annales Veteres pag. 103. hibásnak utasít Onkelos Fordítására.

silio, de populo secum ducto, duas partes ad servitium praedicti Castri concesserunt, tertiam vero partem suis posteris dimiserunt.”*) Igazán írja tehát a’ Bétsi Képes Krónika: „Praeteras intraverunt Hungariam tam tempore Regis Geychae, et S. Regis Stephani, quam diebus Regum aliorum, Bohemi, Poloni, Gracci, Hispani, His mahelitas, SEU Saraceni, Bessi” ’s a’ t. **).

19. §.

Szent László Törvényének I. Könyvében a’ 9-dik Tszikkely rendeli: „*De Negotiatoribus, quos appellant Ismahelitas, si post Baptismum ad legem suam antiquam, per circumcisionem, rediisse inventi fuerint, a sedibus suis separati ad alias villas removeantur. Illi vero, qui inculpabiles per judicium appa-ruerint, in propriis sedibus, aut aedibus rema-neant.*” ***) Mivel az Ismaeliták a’ vitézkedé-sen kívül kerestekedtek is, itt Latán, Nyelven a’nál fogva, minthogy a’ Közép Századokban Ne-gotium nálunk a’nyit is tett, mint Kereske-dés, a’ törvényben Negotiatores, vagy Institores, az az: Kálmárok, Kereske-dők nevet viselnek, a’ miből igen szép felvilá-gosításhoz juthatunk. Kálmán Királynak 1111-diki óklevelében, mellyet a’ Zobori Szent Ipoly Templomának adott, mondatik: „*Institores autem Regii Fisci, quos Hungarice CALIZ* (az az: Kál-Ész, ma az Euphonja szabásai szerént

*) Joannis Georgii Schwandtneri, Scriptores Rerum Hungaricarum. Lipsiae, 1746. fol. Tomo I. 38. cap. 57.

**) Joannis Georgii Schwandtneri SS. Rer. Hung. Lipsiae, 1746. fol. Tomo I, 90. Partis II, cap. 22.

***) Corpus Juris Hungarici. Budae, 1779. fol. Tomo I, 135.

Kálász , a' jelentés szerént Kálmár-Ész) vocant." *) És valóban hivatnak is széltében az Ismaeliták más néven Chalisiusoknak is, melly név egy (4. §.) Dionysius Periegetes Chalisiusaival. Ezekről írja Cinnamus deák fordításban : „*Haud igitur longe processerant, cum Romani quidam speculatores reversi ad Imperatorem vacillante lingua, metuque pallidi, nunciarunt, innumerum in adversa rippa fluminis, instructa acie, stare exercitum; neque illum tantum ex indigenis, sed immensum etiam atium ex auxiliaribus copiis conflatum, praesertim Hungaricis Equitibus, et qui apud illos diuersae sunt Religionis, CHALISIIS. Hungaricis quippe Christianam amplexis, ISTI MOSAICIS LEGIBUS, iisque non omnino genuinis, etiamnum vivunt.*” **) Innend látszik, hogy az Ismaeliták , az az: Chalisiusok romlott Zsidó , vagy talán helyesebben Mohammedánu s vallást követtek. Hogy róluk Cinnamus úgy beszél , mint más vallású Magyarokról , az elégé világos.

*) Diplomatarium MS. Istvánfyianum. Bibl. Széch. Regn. pag. 53. Szent István Hirály 1001-diki óklevelében : imé szövök : „*de omnibus negotiis decimationem*” a' kereskedés Tizedét jelentik. Lássad : Du Fresne Glossárium a' *Negotium* szó alatt. Az Ismaelitáknak kereskedésük már Móseanél Genes. XXXVII, 25. 27. 28. és több helyeken a' Szent Irásban előjö.

**) Joanniq Cinnami, Imperatorii Grammatici, Historiarum Libri Sex. Parisiis, 1670. fol. pag. 61. Cf. pag. 143. Itt épen nyilvánosan Magyaroknak hivatnak az Ismaeliták , vagy is Chalisiusok. — Nestornál a' Kaspium Tenger „*Chvalimskoje More*” nevet visel. Schlözer; Nestor. Göttingen. 1802. II, 90—92. A' Tartomány felettese *Al-Bulgaria* nevet viselt.

20. §.

Nálmán Király Törvényének I. Könyvében a' 46-dik Tzikkely rendelj: „*Siquis Ismaelita e in jejunio seu comedione, per omniaque Carnis abstinentia, vel in ablutione, vel in quolibet sua sectae facinore deprehenderit; Ismaelite Regi deputentur: Qui vero eos accusabat, de substantia eorum partem accipiat.*” A' 47-dik Tzikkelyben rendeltetik: „*Unicuique villaे Ismaelitarum ecclesiam aedificare, de eademque villa dotem dare praecipimus. Quae postquam aedificata fuerit; media pars villaе Ismaelitarum emigret, sicque aut extrinsecus sedeant, aut quasi unius mori in domo: Mater autem nobiscum una eadem que Christi Ecclesia individua unanimiter consistat.*” A' 48-dik Tzikkelyben meghagyatik: „*Ismaelitarum vero nullus audeat filiam suam jungere matrimonio aliquius de gente sua, sed nostra.*” A' 49-dik Tzikkelyben parantsoltatik: „*Siquis Ismaelitarum hospites habuerit, vel aliquem in convivium vocaverit; tam ipse, quam convivae ejus de porcina tantum carne vescantur.*”) *) Hogy e' Törvényekben nem nyelvbéli hanem vallásbéli által változtatásokra esik a' törekedés, azt mindenki észreveheti,

21. §.

Azonban az erőltetések sem változtathatták meg az Ismaelita Nemzetet. Midön II. András Magyar Király második Feleségét, Jolántát, elvette, jegyül egyebeken kívül leköötötte a' Király-

*) Corpus Juris Hungarici. Budae, 1779. fol. Tomo I,
148.

nénak „Proveniens Sarraeonorum de Poen
etc Comitatus de Budava^{*)} Ezen Öklevéle
ben Bela Király Névtelen Jegyzőjének Pusti
Tiszae istái (18. 6.) egyenesen Sarraenorum
névvel említettek. Továbbá H. András Királynak
1222-díki Arany Bullájában a' 23-dik Tríkkelyben
megigérteik „Comites Cameræ, Montarum,
Salinarum et Tributarum, Nobles Regni, Hy-
mnahelitae et Judæi fieri non possunt.^{**)} Es még is IX. Gergely Pápa 1231-díbből ismét
panaszolódék Róbert Esztergomi Ersekhez t „In-
ter alia, que divitas ac humana legi obdurate
manifeste, propter oppressionem Christianorum
pauperum, et Saracenorū, Judeorūque
que in Christi fideles dominatum, multe Chrī-
stianorum, oneribus importabilium extactio-
num gravati, Saracenos melloris condicō-
nis et maioris libertatis prærogatioꝝ gaudere,
sponte se transferunt ad eosdem, et ritum
suscipientes eorum, ut pari cum eis gaudeant
libertate, non solum per errorem Christiani
Saracenorū, et Saraceni Christiano-
rum mulieribus commiscentur, verum etiam illas
ducent damnabiliter in Uxores." Es általában
„In regno tamen eadem passim Iudei; ac Sa-
racani publicis officiis præponuntur."^{***}

92. §.

II. András Magyar Királynak egy másik
1233-díki Arany Bullájában megint ezek foglat-
tatnak: „Iudeus, Saracenos SIPE Ier-

^{*)} Georgii Pray, Historia Regum Hungariae. Budae,
1804. 8. Parte I., 242. Cf. pag. 203.

^{**) Hiteles Máról.}

^{***)} Stephani Hatona, Historia Critica Regum Hungariae
Stirpis Arpadianae. Posonii, 1785. 8-vo. pag. 592—
593.

*magistras de cetero, non praeficiamus nos
stros Camerac, Monetae, Salibus, Collectis,
vel aliquibus Publicis Officiis, nec associabimus
nos Praefectis, nec in fraudem, aliquid facio-
mus, propter quod ab ipsis possint opprimenti Christi-
iani. Item nec permittemus in toto Regno
nostrorum Iudaeos, Sarraconos VEL Ismaeli-
tas praefici alicui Publico Officio. Item
faciemus, quod Judaei, Sarraconi SIVE
Ismaelitas de cetero certis signis distin-
guantur, a Christianis. Item non permittemus
Judasos, Sarraconos SIVE Ismaeliti-
tas mancipia Christiana emere, vel habere
quocunque modo.” ’s. a. t. *) Lehet e vallyon
tagadni: s'nyi, és még több hiteles Tanúságok
melllett, hogy laktak Magyar Országban Ismaeli-
ták, Chalisiusok, Sarraenusok, az
az: Agarenusok?*

23. §.

Hogy e' Népek semmi esetre sem voltak
a' mai értelelm szerént Arabsok, és nem is tsu-
pán vallásuk miatt viselték e Nemzeti Neveket,
hanem a' Nagy Magyar Nemzetnek igazi Agai
valának, az legvilágosabban megbizonyodik azon
tudósításból, mellyett egy Magyar Országi Vas-
Kurd, az az: Sarraenus (mind a' két név Palib-
tzot jelent) ön maga adott a' XIII-dik században
Aleppói Tanulásának idője alatt Jakutnak a' híres
Geographiai Arabs Szókönyv Írónak. Ezek szóról
szóra Latán Fordításban Jakutnak ide illő sorai:
„Ego vero offendit in Urbe Haleb(Syriában) magno

---

*) Magából az Arany Bullából, és egy másik viasz Pe-
tsétes Eredeti Óklevélbül. Olvashatni az egész ókle-
velet néhány hibákkal Praynál, Hierarchia Regni
Hungariae. Posonii, 1779. 4-to Parte II, 57—61.

rumero genus hominum, qui Basophagi
audiabant, orinibus et facie valde rubicundis
erant, et Scientiae Juris Sacri iuxta
ritum Abu-Hanifae operam dabant. Eorum
aliquis, quem adieram, de ipsorum Patria re-
busque percontanti mihi, — „Terræ nostra.”
respondit, — „ultra Constantinopolim jacet in
regno alicuius Nationis Francicae (s. Euro-
peac,) cui nomen Hungarorum est. Noi,
Muhammedis Sacra profiterentes, eorum Regi
subditi, in tractu Regni ejus quodam, tra-
ginta admodum incolimus pagos, quorum
quisque etiam parum absit, quin oppidulum
referat, Rex tamen Hungarorum metu-
ne ipse detrectemus Imperium, ullum eor-
um muris sepiiri vetat.” Es alabb: „LING-
KAE, CULTUSQUE ET HABITUS PAR-
NOBIS RATIO EST CUM FRANGIS (Eu-
ropais, semper hic Hungaris). Una cum ipsis
militumus et in expeditiones imus, contra
quemcumque signa ferant, si quidem non nisi
cum alienis ab Islamismo bellum gerunt.”
Sciscitanti mihi causam, cur licet in me-
diis infidelium terris constituti Islamis-
mum profiterentur, „Multos” respondit, pa-
trum nostrorum audiwi narrantes, diu supra
hanc memoriam septem Muhammedanos e
BULGHARIA in terram nostram venisse,
interque nos sede fixa, amice blandeque
agendo nos docuisse, nobis errores, quibus
tenebamur, demonstrasse, et ad veram Isla-
mismi cognitionem nos duxisse. Sic nos (ad-
debat) Deus direxit: sic (Deus) pectora nos-
tra ad veram fidem disposuit. Has autem
petimus Regiones, in scientia Juris Sacri Stu-
dium posituri. Reduces in Patriam omni ho-
noris cultu a civibus nostris excepti; rerum

sacerdotum curas praestimur. 's a' t." — Nem MAGYAR NYELVÜ Népről foly-e itt a beszélgetés?

24. §.

De s'nál bizonyosabbak enek, mennyel valóbb, hogy az Agarenus vagy Ackarenus Név a Napkeleti Nyelveken építések jelentett, a' mit a' Hungarus és Magyar nevek jelentenek. Nem volt, nincsen a' Napkeleten Nemzeti Név, melynek nem volt és volna ma is világos jelentése; az illyen névet mi szüde, ha azután mindegyik Szomszéd Német u' magyar nyelvéről is átal fordította? Megfogom egykor bő Tantagokkal mutatni, de a' minék most itt nem lehet helye, hogy nem az én véleményem, hanem a' Történeti hiteles Kutsök szerényt, mivel a' Hungarus mind a' Magyar név u' nyit jelent, mint Földmivelő, azaz: Agricola. — Zsidó nyelven AKHAR = Terram fort. INHAR = Agripola. Arabs nyelven Ta-AKKARA = Terram fod. AKKÁRON = Agricola. Syrus nyelven AKORO = Agricola. *) És ez az oka, hogy az

*) C. M. Fraehn, De Chasaris Excerpta ex Scriptoribus Arabicis. Petropoli, 1822. 4-to In Appendix De Basenkiris pag. 7-8. Hogy a' Napkeletiek általában minden Európait köszönőleges névvel FRANGUS névvel szoktak nevezni, azt elég érőnteni.

**) Edmundi Castelli, Lexicon Heptaglotton. Londini, 1689. fol. col. 114. — Johannis Coccei. Lexicon et Commentarias Sermonis Hebraici et Chaldaici. Amstelodami, 1689. fol. pag. 82. — Christiani Stockii, Clavis Linguae Sunotae. Lipsiae, 1753. 8-vo pag. 59. — Wilhelm Gesenius, Neues hebraisch-deutsches Handwörterbuch. Leipzig, 1815. 8-vo pag. 34. — Adelung mondja, nem én, hogy a' Persa Ackar, a' Német Acker rokon szóval a' tőlem előszámlált Napkeletiekkel. Wörterbuch. Leipzig 1774. 4-I, S. 138. Ilyen a' görög Ἀγέρος is. Abulfeda az Agare-

Arábiában lako Magyarokat már a régi időkben maguk nyelvén a' azomszéd Napkeleti Nemzetek Hagrim, Hagriim, Agareus, Agoreus, Agarenus s a' t, néven nevezték; ez az oka, hogy az Agarenus vallásra térsé MA-GARIZÁLÁS volt; ez az oka, hogy az Arabiai AGRA város a szomszádságban lako és azért telekenteit érdemlő, Alexandriai LXX. Görög Talmátsoloktól Mózesnél a' Teremtés Könyvében Maç'a, Eusebiustól pedig az Onomasticonban MASARIS néven említették. *) Nem hivatott a Magyar Országi Agricola, az az: Eger Vára is hajdan igazában Magyar Várnak műltan hónedezhetjük, ha Nagy Lajosnak 1362-dik évben October 17-dikén költ Eredeti Okleveléhen, mely mindenazonáltal mostanig napfényt nem látott; Eger város határában AL-MAGYARI Kásdr. Adóról Ajándékozást olvasunk? **)

25. §.

Sokat mondhatnék még mind ezeknek megvilágítására ép bővebb megmutatására, minden a' tehető Ellenvetéseknek, melyeket meg sem éréntettem, meg izáfolására; de egyszeri elmeítédesre, úgy vélem, e'nyi is félöslegesen elég. Noha hogy a' Sokféle Nevek alkalmatlannok legyenek az Agarenusokra nézve, inkább azt éréntem itten, most egyszer még próbák nélkül, hogy az

nusokat RUSTICUS és AGRICOLA néven említí. Lásd. Joan. D. Michaelis, Commentationes 1763—

1768. oblatae. Bremae, 1769. 4. pag. 92.

*) Vetus Testamentum ex versione LXX. Interpretum. Edidit Joannes Jacobus Breitingerus. Tiguri Helvet. 1730. Tomo I, 68. Genes. 36, 42. Mózesnél. — Blasii Ugolini, Thesaurus Antiquitatum Sacrarum. Venetiis, 1746 fol. vol. V, 248.

**) Tudományos Gyűjtemény. Pesten, 1826. III. Köt. 24—25. lapon.

Agárenus név, a' mint láttuk, Magyart, a' Saracenus Palótzot, az Ismaelita Jászt, a' Chalisius Kálmárt; vagyis Kereskedőt jelent a' Napkeleti Íróknál. Ma sem Ujság az, hogy mind a' Jászt, mind a' Palótzot, mind a' Kúnt, mint egy nyelvű és eredetű Nemzeteket, Magyaroknak nevezik: Hogy lehetne tehát akadozni a' Régiségnek illyetén szokásán, miön maga Mózes, a' legrégebbi és legkitelesebb Író, & szokásról Könyveiben számtalan Példákat senhagyott maga után? Azért tehet, hogy az egy nyelvű és eredetű Nemzeteknek Neveik a' Történet Íróktól egymással feltérképetek, maguk a' Nemzeti Nevek közel sem HATÁROZÁTLANOK. Olvassuk csak illyen figyelemmel a' Rütsöket, majd helyes öszvetsüggest fogunk ott is tapasztalni bennük, hol előbb Név Zurzavart találtunk. Azonban elég enyi, mint felebb mondám, most egyszer az Agárenusokról. — Te, nemes szívű Barátom! ki lárma nélküli kisded értékből is sokat és nagyokat tudsz tanni, minthogy régen tudod; hogy az Emberi Nemzet minden vas szorgalma mellett is a' Tudomány Egeszét még ki nem merítette, fogadd tölem kedvesen e' kisded Ajándékot, mint hozzád viseltető Szeretetem és Barátságom maradandó jelét, 's ha megyyőződök azokról, a' mik itten röviden elbadattak, áldják velem szíved mélyéből a' Mindenhatót: Hogy Öseinknek példátlan gondatlanságuk mellett is más Nemzeteknek Íróikban fentartotta azon Tanu Helyeket, melyekből Nemzetünk Erédetéről és Történeteiről bizonyosabbakat tanulhatunk, mint sem saját hazai Történet Íróinkból kikereshetünk!

Horvát István
A' Széchényi Országos Könyvtár Örzője.